

KOTOUTTAMISOHJELMA 2016

SISÄLLYS

JOHDANTO.....	2
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ.....	3
1 KOTOUTTAMISTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA OHJELMAT.....	4
1.1 Valtion kotouttamisohjelma ja eri toimijoiden työnjako.....	4
1.2 Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ohjaa kotoutumista.....	4
2 KOTOUTTAMISEN KOORDINAATIO.....	6
2.1 Kotouttamisen periaatteet Valkeakoskella.....	6
2.2 Kotouttamisen ohjausryhmä.....	6
2.3 Kotouttamisen koordinaatioryhmä.....	7
2.4 Monialainen yhteistyö ja salassapito.....	7
3 YLEISTÄ KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ.....	9
3.1 Perustieto kaikille.....	9
3.2 Kielipalvelut.....	9
3.3 Kotoutumiskustannusten korvaaminen kunnalle.....	9
4 YKSILÖLLISET KOTOUTUMISTA EDISTÄVÄT PALVELUT.....	11
4.1 Vastaanottaminen sekä tehostettu ohjaus ja neuvonta.....	11
4.2 Alkukartoitus.....	12
4.3 Kotoutumissuunnitelma ja -tuki.....	12
4.4 Erityisryhmien kotouttaminen.....	13
4.4.1 Yksin tullut alaikäinen turvapaikanhakija.....	13
4.4.2 Yli 65 –vuotiaat ja vammaiset henkilöt.....	14
5 KOTOUTTAMINEN PERUSPALVELUISSA.....	15
5.1 Lasten, nuorten ja perheiden palvelut.....	15
5.1.1 Neuvolat.....	15
5.1.2 Varhaiskasvatus ja esiopetus.....	15
5.1.3 Perusopetukseen valmistava opetus.....	16
5.1.4 Perusopetus.....	16
5.1.5 Toisen asteen koulutus.....	16
5.1.6 Ammattikorkeakoulu.....	17
5.1.7 Nuorisotyö.....	18
5.2 Aikuisten palvelut.....	19
5.2.1 Työllisyydenhoito.....	19
5.3 Ikääntyneiden palvelut.....	19
6 VAPAA-AJAN PALVELUT.....	21
6.1 Kaupungin palvelut.....	21
6.2 Kolmannen sektorin toimijat.....	21
LIITE 1: VASTUUTAULUKKO.....	22
LIITE 2: HYÖDYLLISIÄ LINKKEJÄ.....	24
LIITE 3: PALVELUT JA YHTEISTYÖKUMPPANIT.....	25

JOHDANTO

Vuonna 2014 Valkeakoskella asui 636 ulkomaan kansalaista. Ulkomaalaisten osuus oli Valkeakosken väkiluvusta 3 % (31.12.2014). Suurimmat ryhmät ovat virolaiset ja venäläiset, mutta alueella on edustettuna lähes 60 kansalaisuutta niin Euroopasta, Pohjois- ja Etelä-Amerikasta, Aasiasta kuin Afrikastakin. Kasvussa on nimenomaan työperäinen maahanmuutto mutta moni saapuu alueelle myös perhesiteen perusteella tai opiskelemaan. Valkeakoskella on avoin sopimus Pirkanmaan ELY-keskuksen kanssa kiintiöpakolaisten vastaanottamisesta.

Valkeakosken kaupungin aiempi kotouttamisohjelma oli laadittu vuonna 2013 yhteistyössä Etelä-Pirkanmaan kuntien kesken. Kotouttamisohjelma tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Edellinen kotouttamisohjelma laadittiin tilanteessa, jossa Suomeen oli vuosien 2000 – 2014 aikana tulleet keskimäärin hiukan yli 3000 turvapaikanhakijaa vuosittain. Vuonna 2015 Suomesta turvapaikkaa hakevien määrä kasvoi nopeasti, yhteensä turvapaikkaa haki 32 478 henkilöä.

Valkeakosken kaupungin kotouttamisohjelman päivittämiseen ovat osallistuneet vs. hallintojohtaja Nina Kivi, sivistystoimenjohtaja Markku Valkamo, sosiaali- ja terveystoimenjohtaja Sanna Rautalammi, kasvatus- ja opetustoimenjohtaja Jorma Riikonen, vs. ylilääkäri Tiina Määttä, sosiaalityönjohtaja Soile Merilä, koulutussuunnittelija Helena Kilkki-Rekola ja nuoriso-ohjaaja Nita Käkönen. Kotouttamisohjelma on tarkoitettu konkreettiseksi työvälineeksi kaikille Valkeakoskella maahanmuuttajien kanssa työskenteleville.

KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Maahanmuuttaja	Yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä.
Ulkomaalainen	Suomen oikeuden kannalta henkilö, joka ei ole Suomen kansalainen.
Siirtolainen	Henkilö, joka muuttaa pysyvässä tarkoituksessa toiseen maahan hankkiakseen sieltä toimeentulonsa.
Pakolainen	Henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansalaisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta (YK:n pakolaisen oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen mukaan). Pakolaisiksi kutsutaan Suomessa yleensä myös henkilöitä, jotka ovat saaneet jäädä maahan suojelun tarpeen vuoksi tai humanitaarisista syistä.
Turvapaikanhakija	Henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskelulupaa vieraasta maasta. Hakijalla on oikeus oleskella vastaanottokeskuksessa hakemuksen käsittelyn ajan. Työntekooikeus 3-6kk hakemuksen jättämisestä.
Kiintiöpakolainen	Henkilö, jolla on YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun myöntämä pakolaisen asema ja jolle on myönnetty maahantulolupa vuosittain valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä päätettävän pakolaiskiintiön puitteissa. Suomen vuosittainen kiintiö on 750.
Paluumuuttaja	Ulkosuomalainen, joka on pidemmän tai lyhyemmän ajanjakson asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa Suomeen. Suomessa paluumuuttajakäsitettä sovelletaan entisiin ja nykyisiin Suomen kansalaisiin sekä entisen Neuvostoliiton alueelta peräisin oleviin henkilöihin kuten inkerinsuomalaisiin, joilla on suomalainen syntyperä.
Kotouttaminen	Viranomaisten ja muiden tahojen järjestämät toimenpiteet, joilla edistetään ja tuetaan maahanmuuttajien kotoutumista.
Kotoutuminen	<p>Kotoutuminen on yksilöllinen prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat ja liittyvät yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Kotoutumisprosessi on ylisukupolvinen prosessi, jolla tarkoitetaan sitä, että maahanmuuttajan oma kulttuuristausta vaikuttaa myös seuraaviin sukupolviin, vaikka he olisivatkin syntyneet ja kasvaneet uuden kulttuurin keskellä. Perheenjäsenten kotoutuminen on usein myös eriaikaista. Minkälaisista tukea ja ohjausta tarvitaan ja kuinka pitkän ajan, riippuu kotoutujan taustasta (kotimaa ja maan tilanne, koulutustausta, elämäkokemukset), iästä, omista tavoitteista ja maahanmuuton syistä.</p> <p>Ihmisen perustarpeisiin kuuluvat kulttuurista riippumatta yhteisöön kuulumisen ja hyväksytyksi tuleminen tarve. Fyysisten perustarpeiden (asuminen, ruoka, vaatteet) tyydyttämisen lisäksi maahanmuuttaja tarvitsee tukea sosiaalisen yhteisön löytämiseen ja siinä hyväksytyksi tulemiseen. Tärkeä elementti kotoutumisprosessissa on oman etnisen identiteetin, kielen ja kulttuurin säilyttäminen ja harjoittaminen.</p>

1 KOTOUTTAMISTA OHJAAVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA OHJELMAT

1.1 Valtion kotouttamisohjelma ja eri toimijoiden työnjako

Työ- ja elinkeinoministeriö on julkaissut valtion kotouttamisohjelman, jossa on määritelty hallituksen painopisteet vuosille 2012 – 2015. Kotouttamisohjelmaa ollaan päivittämässä kaudelle 2016 – 2019 tavoitteena tehostaa kotouttamista. Maahanmuuton ministerityöryhmä on 27.11.2015 hyväksynyt Turvapaikkahakemusten kasvun vaikutukset kotoutumista tukeviin palveluihin – toimintasuunnitelman, jossa painotetaan maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista, kuntaan siirtymisen sujuvuutta ja työllistymistä.

Maahanmuuttajien kotouttamisen yleinen kehittäminen, suunnittelu, ohjaus sekä seuranta kuuluvat työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan. Kotouttamisasiosta vastaavana ministerinä toimii työministeri.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on keskeinen tehtävä maahanmuuttajien kotouttamisessa. ELY -keskus huolehtii kotouttamislain toimeenpanon ja sen toteutumisen seurannasta alueellisesti sekä kotouttamistoimenpiteiden alueellisesta yhteensovittamisesta valtakunnallisten linjausten mukaisesti. Käytännössä yhteistyötä ELY -keskuksen kanssa tehdään muun muassa pakolaisten kuntaan valikoitumisprosessin aikana. ELY -keskus toimii myös eri organisaatioiden informaation välittäjänä sekä maahanmuuttaja-asioihin liittyvän koulutuksen ja muiden tapahtumien järjestäjänä.

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan palvelut soveltuvat myös maahanmuuttajille. Lisäksi kunnan on huolehdittava siitä, että maahanmuuttajille tässä laissa tarkoitetut toimenpiteet ja palvelut järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Kunnan on huolehdittava myös oman henkilöstönsä osaamisen kehittämisestä kotouttamisessa muun muassa järjestämällä koulutusta.

1.2 Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ohjaa kotoutumista

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) tuli voimaan 1.9.2011. Lain tarkoituksena on tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajien mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken. Tätä lakia sovelletaan henkilöön, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa.

Kotoutumislaki koskee kaikkia Suomessa asuvia maahanmuuttajia, joilla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu voimassa oleva oleskelulupa Suomessa, oleskeluoikeus on rekisteröity tai joille on myönnetty oleskelukortti ulkomaalaislain mukaisesti. Kotoutumislakia sovelletaan henkilöön riippumatta siitä, millä perusteella hän on Suomeen muuttanut.

Kaikilla maahanmuuttajilla on oikeus saada perustietoa Suomesta sekä alkuvaiheen ohjausta ja neuvontaa, mutta yksilölliset kotoutumistoimet ja – palvelut määritellään yhteistyössä maahanmuuttajan ja hänen perheensä tarpeisiin perustuen. Laissa painotetaan maahanmuuton alkuvaiheen tiedottamista ja maahanmuuttajan neuvontaa ja ohjausta.

Maahanmuuttajille suunnatuista kotouttamistoimenpiteistä ja – palveluista muodostetaan selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus. Alkukartoituksessa selvitetään henkilön kielitaitoa, koulutus- ja työhistoriaa, sekä elämäntilannetta. Kotouttamispalvelujen tarjonnan lähtökohtana on maahanmuuttajan yksilöllinen palveluntarve ja perheen tilanne.

Kotoutumislaissa halutaan korostaa maahanmuuttajien omaa roolia ja osuutta kotoutumisessa. Tämä tavoite näkyy myös siinä, että kotouttamisen sijaan laissa puhutaan kotoutumisesta. Kotoutuminen on luonteeltaan pitkäkestoista ja jatkuvaa. Varsinainen kotoutuminen tapahtuu vuorovaikutuksessa suomalaisen yhteiskunnan kanssa, keskeisimmin arkipäivän tilanteissa ja lähiyhteisöissä, kuten päiväkodeissa, kouluissa, harrastuksissa ja työpaikoilla.

2 KOTOUTTAMISEN KOORDINAATIO

2.1 Kotouttamisen periaatteet Valkeakoskella

Vastaanoton valmistelu käynnistyy kotouttamisen ohjausryhmän kokoontumisella, joka aloittaa kotouttamiseen liittyvät valmistelut. ELY- keskus ja kunta sopivat yhdessä vastaanotettavasta ryhmästä: sen koosta, lähtömaasta ja vastaanoton ajankohdasta. Vastaanottokeskuksesta saapuvien turvapaikanhakijoiden osalta tehdään yhteistyötä vastaanottokeskuksen henkilöstön kanssa.

Valkeakosken kaupungin kotouttamisohjelman toimintaperiaate on verkostoitunut toiminta eri toimijoiden kesken. Kotouttamisen ohjausryhmä vastaa palveluiden järjestämisestä. Kotouttamisen koordinaatioryhmässä tapaavat eri yksiköiden työntekijät maahanmuuttajan kotoutumista edistävien toimenpiteiden yhteensovittamiseksi. Ohjausryhmän jäsenet nimetään tämän ohjelman hyväksymisen yhteydessä. Muutostilanteessa kaupunginjohtaja nimeää jäsenet työryhmään. Ohjausryhmä nimeää koordinaatioryhmän.

Pääperiaatteena on, että maahanmuuttajille tarjotaan kuntalaisena samat palvelut kuin muillekin, mutta heidän kielelliset ja kulttuuriset eronsa huomioidaan palvelukokonaisuudessa. Asioinnin ja kotoutumisen tukena toimii moniammatillinen ja poikkihallinnollinen koordinaatioryhmä.

2.2 Kotouttamisen ohjausryhmä

Maahanmuuttajien kotouttamisen edistämisessä ohjausryhmä tekee yhteistyötä eri viranomaistahojen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Ohjausryhmä huolehtii myös asiaan liittyvästä tiedottamisesta. Tiedottamisessa noudatetaan kaupungin tiedottamisen strategiaa ja tiedottamisohjeita. Tiedottaminen toteutetaan yksilöllisyyden, tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden periaatteita kunnioittaen. Siinä huomioidaan salassapito- ja vaitiolovelvollisuus-säädökset.

Ohjausryhmän päätehtävänä on:

- valvoa ja seurata kotoutumista edistävien toimenpiteiden toteutumista
- seurata ja ohjata toimijoiden välistä yhteistyötä
- huolehtii asumisjärjestelyistä yhteistyössä Valkeakosken asuntojen kanssa
- sopia eri toimintayksiköiden ja kolmannen sektorin toimijoiden työnjaosta
- tehdä yhteistyötä kotouttamisasiissa muiden kuntien ja ELY keskuksen kanssa
- arvioida toimenpiteiden onnistumista
- vastata tarvittavasta tiedottamisesta
- antaa tarvittaessa lausuntojen poliisille, maahanmuuttovirastolle, ELY-keskukselle, lähetystöille tms.
- osallistua valmistelutyöhön mm. tarvittavien hallinnollisten päätösten tai kotouttamisohjelman osalta
- seurata ajankohtaista tietoa maahanmuuttajiin liittyvissä asioissa ja välittää sitä eri toimijoille
- valita keskuudestaan tai koordinaatioryhmästä osallistujan maakunnallisiin tai valtakunnallisiin tilaisuuksiin tarvittaessa
- sopia valtionapujen hakemisesta
- sopia tilastoinnista

Kotouttamista edistävän ohjausryhmän kokoonpano 2016–2018

Puheenjohtaja ja koollekutsuja: Sosiaalityön johtaja

Sosiaalityöntekijä sosiaalisen tuen tulosityksiköstä

Johtava ylilääkäri

Sivistystoimenjohtaja

Liikuntatoimenjohtaja

Kulttuuritoimenjohtaja

Kasvatus- ja opetustoimenjohtaja
TE –toimiston edustaja (nimetään myöhemmin)
Seurakunnan edustaja (nimetään myöhemmin)

2.3 Kotouttamisen koordinaatioryhmä

Kotouttamisen koordinaatioryhmä tekee yhteistyötä asiakastyön koordinoimiseksi. Eri toimijoiden työnjako sovitaan kotoutumisen edistämiseksi.

Koordinaatioryhmän tehtävänä on huolehtia mm. seuraavista asioista:

- Yhteydenpito vastaanottokeskuksiin, jos kyseessä on vastaanottokeskuksesta muuttava (sosiaalipalvelut)
- Asunnon hankkiminen, vuokrasopimuksen allekirjoittaminen asiakkaan kanssa ja vuokran maksamisen järjestelyt (sosiaalipalvelut)
- Neuvonta ja ohjaus asumiseen liittyen (sosiaalipalvelut)
- Rekisteröinti ja passiasiat (hakemukset maistraattiin, postiosoitteen muutokset, passi-, oleskelulupa- ja henkilökorttihakemukset poliisille, ohjaus/neuvonta, nimien ja henkilötietojen tarkistaminen) (sosiaalipalvelut)
- Yhteydenpito eri maiden konsulaatteihin ja suurlähetystöihin (tarvittaessa) (sosiaalipalvelut)
- Pankkitilien avaukset ja automaattien käytön opastus/neuvonta (sosiaalipalvelut)
- Tiedotetaan/neuvotaan Kelan etuuksista ja niiden hakemisesta kuten lapsilisistä, asumistuista, äitiyspäivärahasta, lastenhoitotuesta, eläkkeistä, sairauspäivärahasta, opintotuista, kela-kortista, lääkekorvauksista ja avustetaan hakemusten täyttämässä (kaikki yksiköt omien toimintojensa osalta)
- Sovitaan/järjestetään ajanvaraukset terveystarkastuksiin ja lääkärille, silmälääkärille, hammaslääkärille ym. tarvittaviin tutkimuksiin (sosiaalipalvelu asiakkaan kanssa)
  - Työikäisten osalta ilmoittautuminen työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon (sosiaalipalvelu)
  - Yksilöllisten kotoutumissuunnitelmien tekeminen yhteistyössä TE-toimiston kanssa (haastattelut, asioiden kirjaaminen) (sosiaalipalvelu)
- Kouluikäisten lasten sijoittaminen kouluihin
- Päivähoitoikäisten lasten sijoittaminen päivähoitoon, tiedottaminen vaihtoehtoista (hakemusten tekeminen, opastaminen)
- Perheiden ja yksittäisten henkilöiden auttaminen kriisitilanteissa (mielenterveysongelmat, avioero, kuolema, lasten ongelmat, uuteen maahan tulosta johtuvat sopeutumiskriisit)
- Ikäihmisten palvelut (Palvelutarpeen kartoitus ja palveluiden toteutus yhdessä kotihoidon- ja vanhuspalveluiden kanssa)
- Suomalaisen yhteiskunnan toimintamalleista tiedottaminen (Henkilökohtaiset keskustelut, yhteisluennot, esitteiden hankkiminen ja jakelu, konkreettinen opastaminen lähiympäristössä/kunnassa)
  - Vapaa-ajantoiminnan järjestäminen yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa

Kotoutumisen koordinaatioryhmän kokoonpano 2016-2018 (ohjausryhmä nimeää)

Puheenjohtaja ja koollekutsuja; Sosiaalityöntekijä sosiaalisen tuen tulosityksiköstä

Liikuntatoimen edustaja

Nuorisotoimen edustaja

Kasvatus- ja opetustoimen edustaja

Varhaiskasvatuksen edustaja

Sivistystoimen edustaja

TE –toimiston edustaja

Seurakunnan edustaja

2.4 Monialainen yhteistyö ja salassapito

Kotoutumista edistävän lain mukaisten tehtävien hoitamista varten saadut tiedot ja asiakirjat on pidettävä salassa siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa ([621/1999](#)) säädetään. Kuitenkin työ- ja elinkeinoministeriöllä (TEM), aluehallintovirastolla (AVI), elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella (ELY), työ- ja elinkeinotoimistolla (TE-toimistot), kunnan viranomaisella sekä Kansaneläkelaitoksella (KELA) on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä kotoutumista edistävän lain lukujen 2 (Maahanmuuttajan kotoutumista edistävät toimenpiteet), 5 (Kuntaan osoittaminen) ja 6 (Kustannusten korvaaminen) mukaisten tehtävien suorittamiseksi välttämättömät tiedot toisiltaan, Maahanmuuttovirastolta, vastaanotto- ja järjestelykeskukselta, kotoutumista tukevien toimenpiteiden ja palvelujen tuottajalta sekä ilman huoltajaa olevalle lapselle määrättyä edustajalta. Lisätietoja laki 1386/2010 87 §.

3 YLEISTÄ KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ

3.1 Perustieto kaikille

Viranomaiset ovat velvollisia antamaan maahanmuuttajalle tietoa suomalaisesta palvelujärjestelmästä sekä hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä. Kaikille Suomeen muuttaville annetaan Perustietoa Suomesta -aineisto oleskelulupapäätöksen tiedoksiannon, oleskeluoikeuden rekisteröinnin, oleskelukortin myöntämisen tai kotikunta- ja väestötietojen rekisteröinnin yhteydessä. Lisäksi kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston sekä muiden viranomaisten on annettava maahanmuuttajalle asianmukaista ohjausta ja neuvontaa kotoutumista edistävästä toimenpiteistä ja palveluista sekä työelämästä.

Alkuvaiheessa maahanmuuttajan tuen ja ohjauksen tarve on suuri, koska kieli on vielä vieras. Suomalainen yhteiskuntajärjestelmä on hyvin erilainen verrattuna monien muiden maiden järjestelmiin ja myös se tuottaa vaikeuksia. Erilaiset kulttuuriset tavat, arvot ja käsitykset voivat varsinkin alkuvaiheessa saada aikaan värinkäsityksiä. Perehdyttäminen suomalaiseen yhteiskuntaan on keskeistä kotouttamisessa. Kunta voi hankkia ostopalveluna omakielistä neuvontaa [Maahanmuuttajaneuvonnasta](#) (ks. liite). Tämän suunnitelman liitteessä on lueteltu hyödyllisiä linkkejä ja yhteistyötahoja maahanmuuttaja -asioissa. Linkkien kautta voi etsiä jo valmiita tietopaketteja jaettavaksi.

3.2 Kielipalvelut

Kielipalveluilla tarkoitetaan käännös- ja tulkkipalveluja. Kotoutumista edistävissä laissa (1386/2010) sekä hallintolaissa (434/2003) säädetään, että viranomaisen on järjestettävä tulkitseminen ja kääntäminen asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta, jos asianosainen ei osaa viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä; tai asianosainen ei vammaisuuden tai sairauden perusteella voi tulla ymmärretyksi. Ulkomaalaislain (301/2004) lupahallintoasioita koskevasta tulkitsemisesta säädetään ulkomaalaislain pykälissä 10 ja 203. Kielipalveluja tulee käyttää erityisesti maahantulon alkuvaiheessa sekä silloin, kun on päätettävä maahanmuuttajan oikeuksista, etuuksista ja velvollisuuksista tai kun asian selvittäminen muutoin sitä vaatii.

Tulkin varaa se työntekijä, joka tulkkia tarvitsee. Tilaajalla on kielipalveluita käyttäessään vastuu laadukkaiden ja ammatillisten palveluiden käyttämisestä. Asiakkaan oikeuksien, taloudellisten etujen tai lainmukaisten velvollisuuksien ollessa kyseessä on ensiarvoisen tärkeää että tulkki on ammatillinen ja pätevä. Siksi on aina käytettävä ammattitulkkiä viranomaisasioinneissa, ei koskaan lasta, lähiomaista tai tuttavaa. Tulkattuun tapaamiseen on varattava vähintään kaksinkertainen aika normaaliin verrattuna.

Tulkki- ja käännöspalveluja tuottavat alueelliset tulkikeskukset, Pirkanmaan alueella tulkkaukspalveluja tarjoaa Pirkanmaan tulkikeskus. Kaikissa tulkikeskuksissa on mahdollisuus sekä puhelin- että videotulkkaukseen.

Jokainen hallintokunta vastaa itse tulkkauksekustannuksista niiden maahanmuuttajien osalta, joiden kohdalla kunta ei saa valtiolta korvausta pakolaisaseman perusteella. Pakolaisasiakkaiden tulkkipalvelut korvataan kunnille valtion varoista ilman aikarajaa kansalaisuuden saamiseen saakka. Paluumuuttajien osalta korvauksia saadaan kuuden kuukauden ajalta.

Tulkkipalvelun lisäksi kommunikaation apuna voidaan käyttää muita keinoja, mm. kuvia. Eri infolehtisiä on jatkossa hyvä käännättää eri kielille. (ks. liite)

3.3 Kotoutumiskustannusten korvaaminen kunnalle

Kunnalla on lainsäädännön (kotoutumista edistävä laki 1386/2010) ja ohjeistuksen nojalla mahdollisuus saada ELY-keskukselta korvauksia, joita maksetaan laskennallisen perusteen tai todellisten kustannusten

mukaan. Korvausta maksetaan siitä alkaen, kun henkilölle, jonka kunnassa asumisen perusteella korvaus maksetaan, on rekisteröity ensimmäinen kotikunta väestötietojärjestelmään. Jos henkilöllä ei ole oleskelulupaa maahan tullessaan eikä hän voi oleskeluluvan saatuaan saada kotikuntalain (201/1994) mukaista kotikuntaa, korvausta maksetaan siitä alkaen, kun hänelle on myönnetty oleskelulupa. Kustannusten korvaamisen edellytyksenä on, että kunta on laatinut kotouttamisohjelman ja tehnyt ELY-keskuksen kanssa sopimuksen vastaanotosta. Valtion korvauksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (VNA 571/2011).

Laskennallinen korvaus kuntaan osoitetuista henkilöistä

Kunnalle maksetaan valtion varoista laskennallista korvausta 2 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitetun henkilön ohjauksesta, neuvonnasta ja muusta kotoutumista tukevan toiminnan järjestämisestä. Korvausten piiriin kuuluvan 7 vuotta täyttäneen henkilön osalta korvaus on 2300 € vuodessa ja alle 7-vuotiaan lapsen osalta 6845 € vuodessa (vuonna 2015). Korvausta maksetaan kolmen vuoden ajan ensimmäisestä kotikuntamerkinnästä. Pakolaiskiintiössä Suomeen otetusta henkilöstä laskennallista korvausta maksetaan kuitenkin neljän vuoden ajalta.

Korvaus kunnan maksamasta kotoutumistuesta ja toimeentulotuesta

Kunnalle korvataan valtion varoista maksetusta kotoutumistuesta sekä toimeentulotuesta annetun lain aiheutuneet kustannukset enintään kolmen vuoden ajalta.

Korvaus paluumuuttoavustuksesta

Kunnalle korvataan 85 §:ssä tarkoitetun paluumuuton tukemisesta aiheutuneet kustannukset.

Korvaus tulkitsemisen järjestämisestä

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetuille henkilöille järjestetystä tulkitsemisestä aiheutuneet kustannukset.

Korvaus erityiskustannuksista

Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka kunnes nuori täyttää 21 vuotta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kunnalle aiheutuneet kustannukset.

Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi, että siitä on erikseen sovittu ELY-keskuksen ja kunnan kesken.

Eryityskustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta.

Korvaus alkukartoituksen järjestämisestä

Kunnalle maksetaan laskennallista korvausta 9 §:n mukaisen alkukartoituksen järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista.

Korvauksen maksaminen

Kunnan on haettava korvausta ELY-keskukselle osoitetulla hakemuksella viimeistään kahden vuoden kuluttua sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana tapahtuneesta toiminnasta korvausta haetaan.

4 YKSILÖLLISET KOTOUTUMISTA EDISTÄVÄT PALVELUT

Alla on kuvattu yksilöllinen kotouttaminen prosessina. Prosessin eri vaiheet kuvataan luvusta 3.2 eteenpäin. Kotouttamistoimenpiteet vastaanottovaiheessa ovat lähes samanlaisia kaikille maahanmuuttajille, mutta yksilöllisyys lisääntyy kun palveluntarve arvioidaan.

Lähde: TEM/ELY-keskus

4.1 Vastaanottaminen sekä tehostettu ohjaus ja neuvonta

Tässä luvussa listataan asioita/tehtäviä, joihin varaudutaan maahanmuuttajan vastaanottamisessa. Mikäli kysymyksessä on pakolaisryhmä, jonka vastaanottamisesta on etukäteen tehty päätös, voidaan valmistelut aloittaa jo hyvissä ajoin ennen pakolaisten saapumista. Käytännön toimenpiteiden työnjaosta sovitaan kotoutumisen koordinaatioryhmässä.

Saapuminen kuntaan

1. Kiintiöpakolaisten osalta tieto saapumisesta tulee n. 2–6 kk:ta etukäteen. Ryhmästä saatavat esitiedot käydään läpi ja palveluiden tarve määritellään esitietojen perusteella. Alussa kartoitetaan muuttavien henkilöiden perhesuhteet, tutustutaan lähtömaan tilanteeseen (asiantuntija apua ELY-keskuksesta/maahanmuuttovirastosta) ja huomioidaan tiedossa olevat erityistarpeet.
2. Koordinaatioryhmässä suunnitellaan pakolaisryhmän vastaanottaminen lentokentällä ja kuljetukset Valkeakoskelle. Vastaanottamisessa on mukana tulkki ja sosiaalipalveluiden työntekijä, joka voi olla ensimmäisinä päivinä kiinteästi ryhmän kotoutumisen tukena. Mikäli maahanmuuttaja saapuu vastaanottokeskuksesta, osallistuu neuvotteluihin sosiaalipalveluiden työntekijä.
  - Sosiaalipalveluiden työntekijä huolehtii mm.
3. Asumiseen liittyvistä asioista (mm. asunnon kalustaminen ja varustelu, taloyhtiön järjestyssääntöjen kääntäminen maahanmuuttajan kielelle, vuokrasopimukseen ja sähkösopimukseen liittyvät asiat)
4. Maahanmuuttajien saattamisesta asuntoihin ja asumisen perusteista kertomisesta
5. Vastaanotto-tilanteeseen liittyvästä keskustelutuen antamisesta

Asioiden hoitaminen

- Mahdollisimman nopeasti kuntaan saapumisen jälkeen asioidaan tulkin (tarvittaessa) kanssa sosiaalipalvelutoimistossa, jossa selvitetään ajankohtaiset asiat ja palveluntarve.
- Tutustutaan sosiaaliohjaajan kanssa kuntaan mm. kaupat, apteekki, terveyskeskus ym. sekä suomalaisen yhteiskunnan toimintamallit.
- Tutustutaan ohjatusti omaan asunympäristöön mm lähikauppa, pyykkituvat, kuivaushuoneet, jätehuolto
- jne.
- Varataan aika terveystarkastukseen ja tehdään tarvittavat laboratorio- ja röntgentutkimukset
- Hoidetaan pankkiasiat mm. tilienavaukset, pankkikorttien käyttöopastukset
- Aloitetaan yhteistyö TE-toimiston kanssa eli alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelman laatiminen
- Valmistellaan lasten koulujen ja päiväkotien aloittaminen
- Ohjataan kuntaan tulleet kotoutumista tukeviin koulutuksiin
- Tehdään kotikäyntejä arjen sujumisen turvaamiseksi ja annetaan neuvontaa ja ohjausta, jotka sisältävät myös tarpeelliset tiedot suomalaisesta yhteiskunnasta ja kotoutumisesta sekä asumisen opastuksen yksilöllisesti.

Tulovaiheen terveystarkastus

Maahanmuuttajien tulovaiheeseen sijoittuvissa terveystarkastuksissa hyödynnetään kansallisia ohjeistuksia. Tällöin terveydenhuollon palveluissa kiinnitetään huomiota lähtömaan terveystilanteeseen, rokotesuojan puutteellisuuteen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin avuntarpeen arvioimiseksi. Maahanmuuttajaryhmälle/pakolaisryhmälle terveystarkastukset toteutetaan erillisen suunnitelman mukaan, johon vaikuttaa mm. tulomaa ja terveydentila. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on laatinut ohjeistukset terveystarkastuksiin.

4.2 Alkukartoitus

Kotoutumista edistävän lain mukaan maahanmuuttajalla on oikeus alkukartoitukseen 2 kk sisällä asiakkuuden alkamisesta TE-toimistossa. Työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön ja rekisteröity työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon. Valkeakosken kaupungin sosiaalityöntekijä/sosiaaliohjaaja osallistuu työvoimaviranomaisten ja maahanmuuttajien kanssa alkukartoitusten ja kotoutumissuunnitelmien laadintaan. Alkukartoituksessa selvitetään seuraavia työllistymiseen, opiskeluun ja kotoutumiseen liittyviä valmiuksia: luku- ja kirjoitustaito, suomen kielen taito; opiskelutaidot ja -valmiudet; aikaisempi koulutus ja työkokemus; erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet; omat työllistymis- ja koulutustoiheet; elämäntilanne ja siitä johtuvat palvelutarpeet

4.3 Kotoutumissuunnitelma ja -tuki

Maahanmuuttajalla, joka on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi tai joka saa muuten kuin tilapäisesti toimeentulotukea, on oikeus yhteistyössä kunnan ja TE-toimiston kanssa laadittavaan kotoutumissuunnitelmaan. Se voidaan laatia myös henkilölle, jos alkukartoituksen perusteella arvioidaan, että suunnitelma edistäisi hänen kotoutumistaan. Kotoutumissuunnitelman laatiminen käynnistetään viimeistään kahden viikon kuluttua alkukartoituksesta. Kotoutumissuunnitelman kestosta, muuttamisesta ja keskeytyneen suunnitelman jatkamisesta sovitaan kunnan, TE-toimiston ja maahanmuuttajan kesken.

Kotoutumissuunnitelmaan oikeuttava enimmäisaika on kolme vuotta maahanmuuttajan ensimmäisen kotoutumissuunnitelman allekirjoittamisesta. Aikaa voidaan erityistapauksissa, esimerkiksi sairauden tai äitiysloman vuoksi, pidentää kahdella vuodella. Ensimmäinen kotoutumissuunnitelma on kestoaltaan enintään yhden vuoden.

Aikuisten yksilöllisen kotoutumissuunnitelman ohella kunta laatii perheen kotoutumissuunnitelman, jos perheen kokonaistilanne sitä edellyttää. Suunnitelmassa otetaan huomioon perheenjäsenten yksilölliset kotoutumissuunnitelmat sekä perheen kokonaistilannetta tukevat toimenpiteet ja palvelut. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma sovitetaan yhteen perheen kotoutumissuunnitelman

kanssa ja erityistä tukea tarvitsevat lapset huomioidaan perheen suunnitelmassa. Keskeistä perheen kotoutumissuunnitelmassa on vanhemmuuden edellytysten turvaaminen sekä vanhempien tuen ja koulutuksen tarpeen arviointi

Kotoutumistuki on kotoutumissuunnitelman ajaksi tarkoitettu taloudellinen tuki, jonka avulla pyritään parantamaan työelämään ja jatkokoulutukseen hakeutumisen edellytyksiä. Kotoutumistuki muodostuu Kelan myöntämästä työmarkkinatuesta tai sosiaalitoimiston myöntämästä toimeentulotuesta. Maahanmuuttajilla ei ole oikeutta työmarkkinatukeen ensimmäisen kolmen vuoden aikana muutoin kuin kotoutumistukena.

4.4 Erityisryhmien kotouttaminen

4.4.1 Yksin tullut alaikäinen turvapaikanhakija

Ilman huoltajaa tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat sijoitetaan erityisesti lapsille tarkoitettuihin vastaanottokeskuksiin. Ilman huoltajaa maassa olevat alle 16-vuotiaat majoitetaan ryhmäkoteihin. Niiden henkilökunta ja palvelut vastaavat suomalaisia lastensuojelulaitoksia. Perheryhmäkodeissa asuvat jo oleskeluluvan saaneet lapset, joilla ei ole perhettä Suomessa. Tukiasuntoloissa majoittuvat 16–17-vuotiaat turvapaikanhakijat. Täysi-ikäiset eli yli 18-vuotiaat turvapaikanhakijat majoitetaan vastaanottokeskuksiin. Ilman huoltajaa tullut lapsi voidaan majoittaa myös muuhun lapselle tarkoitettuun majoituspaikkaan.

Käräjäoikeus määrää jokaiselle ilman huoltajaa olevalle lapselle edustajan, joka käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen henkilöä ja varallisuutta koskevissa asioissa sekä hoitaa lapsen varallisuutta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 ja 2 §:ssä, hallintolain 14 §:ssä, hallintolainkäyttölain 17 §:ssä ja 18 §:n 3 momentissa sekä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999 Finlex) säädetään. Edustaja valvoo lapsen edun toteutumista ja selvittää lapsen toivomukset ja mielipiteet lasta koskevissa asioissa. Edustaja toimii lapsen apuna viranomaisasioissa ja on mukana esimerkiksi turvapaikkahakemuksen käsittelyyn kuuluvassa turvapaikkapuhuttelussa. Vastaanottokeskus vastaa lapsen päivittäisestä kasvatuksesta ja hoidosta. Edustaja ei esimerkiksi puutu lapsen harrastuksiin tai muuhun päivittäiseen arkeen.

Kunnassa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valvottava lapsen edun toteutumista ja avustettava viran puolesta lasta tai nuorta puhevallan käytössä (lastensuojelulain 24 §). Sosiaalityöntekijän saapuminen turvapaikkapuhutteluun voi olla tarpeen ainakin silloin, jos lapsen huoltajan ja lapsen edut vaikuttavat olevan ristiriidassa tai jos lapsen hoidossa on ilmennyt ongelmia (esimerkiksi huostaanottotilanteet). Vaihtoehtoisesti sosiaalityöntekijä voi antaa erillisen kirjallisen lausuntonsa lapsen edusta. Mikäli ilman huoltajaa oleva alaikäinen ei ole lastensuojelun asiakas, vastaanottokeskuksen sosiaalityöntekijä valvoo lapsen edun toteutumista ja avustaa lasta/nuorta puhevallan käytössä.

Alaikäisen lapsen huostaanotosta, huostaanottopäätöksen päivämäärästä sekä lapsen sijoituspaikasta tulee ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle ja lapsen asiaa käsittelevälle poliisiviranomaiselle tai Rajavartiolaitokselle.

Jos oleskeluluvan saaneen alaikäisen yksilölliset olosuhteet sitä edellyttävät, kunnan sosiaalipalvelut laativat alaikäisen maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelman. Kotoutumissuunnitelman tarvetta arvioitaessa huomiota kiinnitetään lapsen ja nuoren mahdollisuuksiin terveyttä ja kehitystä tukevaan elämään, mahdollisuuksiin suoriutua ikätasonsa mukaisessa koulutuksessa sekä vanhempien valmiuksiin tukea lapsen ja nuoren kehitystä ja koulunkäyntiä. Alaikäiselle ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle laaditaan aina kotoutumissuunnitelma. Niin ikään yläasteikäisenä tai vanhempana Suomeen muuttaneelle vähäisen koulutaustan omaavalla nuorella laaditaan pääsääntöisesti yksilöllinen kotoutumissuunnitelma turvaamaan kotoutumisen edistymistä.

Kotoutumista edistävinä toimenpiteinä suunnitelma voi sisältää etenkin perusopetusta sekä ammatillista ja muuta koulutusta edistäviä tukitoimia sekä osallistumista nuorten työpajatoimintaan, kirjastopalveluihin, erilaisiin harrastuksiin ja muuhun vapaa-ajan toimintaan.

Alaikäisen kotoutumissuunnitelma laaditaan paikallisten viranomaisten monialaisena yhteistyönä. Keskeisiä toimijoita lasten ja nuorten kotoutumisen kannalta ovat opetus-, nuoriso- ja sosiaali- ja terveystoimen edustajat. Kotoutumislain 26 §:n mukaan kunta järjestää tarvittaessa alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneelle ja oleskeluluvan saaneelle lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteitä ja palveluja. On huomattava, että lapsi tai nuori voi olla myös lastensuojelun asiakas, jolloin kotoutumissuunnitelma tulee sovittaa yhteen lastensuojelun asiakassuunnitelman kanssa.

Oleskeluluvan pakolaiskiintiössä saaneelle lapselle ja sellaiselle ihmiskaupan uhriksi joutuneelle lapselle, jolla on oleskelulupa, määrätään edustaja viivytyksettä, jos hän on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Myös muulle oleskeluluvan saaneelle lapselle, joka on Suomessa ilman huoltajaa tai muuta laillista edustajaa, voidaan määrätä edustaja. Käytännössä kaikille ilman huoltajaa oleville lapsille on poikkeuksetta määrätty edustaja. Hakemuksen edustajan määräämisestä tekee lapsen oleskelukunnan sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 mukaisesti määräämä monijäseninen toimielin. Ennen hakemuksen tekemistä lasta on kuultava ja lapsen etu otettava huomioon.

Lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä kunnes hän täyttää 21 vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Lapsen oikeuksien toteuttaminen edellyttää tiivistä yhteistyötä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon, opetuksen sekä lastensuojeluviranomaisten kesken.

Kunnalle korvataan ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka kunnes nuori täyttää 21 vuotta.

4.4.2 Yli 65 –vuotiaat ja vammaiset henkilöt

Maahanmuuttajissa on henkilöitä, joita ei voida kotouttaa tavanomaisen työvoimakoulutuksen tai muun osallistumisen avulla. Heitä ovat 65 -vuotta täyttäneet, aktiivielämänsä muualla eläneet ja täysin kouluttamattomat maahanmuuttajat sekä pitkäaikaissairaat ja vammaiset maahanmuuttajat. Pysyvästi työelämän ulkopuolelle jäävien erityisryhmien kotouttamisen tavoitteena on ohjata ja neuvoa arkielämässä selviytymiseksi, opettaa suomen kielen alkeita, kuntouttaa omatoimisuuden lisäämiseksi, järjestää sopeutumisvalmennuskursseja, opastaa sosiaalipalveluiden käyttämisessä ja tutustuttaa suomalaisiin. Erityisryhmien kotouttamisessa eri toimijoiden yhteensovittamisvastuu on sosiaali- ja terveystoimella. Myös Kelalla on tärkeä rooli näiden ryhmien kotouttamisessa ja rahoittamisessa. Toimenpiteiden järjestämisessä tulee tehdä yhteistyötä 3. sektorin kanssa.

5 KOTOUTTAMINEN PERUSPALVELUISSA

Kotoutumisen yksilöllisen alkuvaiheen jälkeen palvelut tuotetaan normaaliuden periaatteella eli siten että maahanmuuttajien palvelut tuotetaan samoilla periaatteilla kuin kantasuomalaistenkin palvelut.

Maahanmuuttajuus voi vaikuttaa henkilön palvelutarpeeseen, mutta ei yksinomaan määrittele tarjottavia palveluita vaan palvelutarpeet määrittyvät pääosin samojen tarpeiden pohjalta kuin kantasuomalaisillakin.

5.1 Lasten, nuorten ja perheiden palvelut

Lasten ja nuorten kotouttamisessa ensisijaista on ongelmien ennaltaehkäisy, erityistarpeiden ja ongelmien tunnistaminen ja varhainen puuttuminen. Lasten ja nuorten palveluissa korostuu tiivis yhteistyö lasten vanhempien ja huoltajien sekä muiden lasten kanssa toimivien tahojen kanssa. Maahanmuuttajavanhempia tutustutetaan päivähoito- ja koulutusjärjestelmään, jolloin he voivat seurata lastensa edistymistä.

Maahanmuuttajaperheillä on oikeus säilyttää oma perhekäsityksensä, mutta lasten oikeuksissa on noudatettava Suomen lainsäädäntöä. Erityistä huomiota vaatii tilanne, jossa lapset ovat tulleet maahan eri aikaan kuin heidän vanhempansa. Tasavertainen osallistuminen koulutukseen, työelämään tai muuhun sosiaaliseen toimintaan saattaa olla vaikeaa perhekulttuurista ja sukupuolirooleista johtuen. Kotoutumisen yksi tavoite on turvata myös naisten tasavertainen osallistuminen sekä perusoikeuksien toteutuminen.

5.1.1 Neuvolat

Neuvolassa maahanmuuttajaperheisiin sovelletaan normaalia tarkastuksista saatua ohjeistusta huomioiden kulttuurinen tausta.

Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentely ja tilanteen valmistelu vievät usein keskimääräistä enemmän aikaa. Tulkin, lääkärin ja terveydenhoitajan ajanvaraukset tulee tehdä hyvissä ajoin etukäteen, ja vastaanotolle varataan kaksinkertainen aika normaaliin vastaanottoaikaan verrattuna. Vastaanotolla toteutetaan ikäkausitarkastuksia valtakunnallisen ohjelman mukaisesti. Rokotusohjelma tarkistetaan. Terveysneuvonnassa ja kasvatusohjannassa huomioidaan kulttuuriset erot. Neuvolakäynnillä huomioidaan erityistä tukea tarvitsevat lapset ja perheet. Tarvittaessa heille tarjotaan tihennettyjä vastaanottokäyntejä. Yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä tarvittaessa sosiaalipalveluiden kanssa on erityisen tärkeää maahanmuuttajalasten kohdalla.

Maahanmuuttajalapset tarvitsevat tietoa lapsen oikeuksista selkokielellä ja omalla kielellään. Koulujen lisäksi neuvolat ovat keskeisiä palvelupaikkoja, joissa vanhemmat ja lapset voivat saada tietoa ja tukea. Henkilökunnan osaamista lisätään, jotta he osaavat tarvittaessa tunnistaa merkit perheväkivallasta. Tarvittaessa puoliset tavataan erillään. Tulkin ammattimaisuus ja asiantuntevuus ovat ehdottoman tärkeitä luottamuksen saavuttamiseksi.

5.1.2 Varhaiskasvatus ja esiopetus

Tavoitteena on sijoittaa maahanmuuttajataustaiset lapset päivähoitoon normaalipaikoille suomenkielisten lasten joukkoon ottaen kuitenkin huomioon kunkin lapsen yksilölliset erityistarpeet. Jokaiselle lapselle tehdään varhaiskasvatussuunnitelma, johon maahanmuuttajalapsille laaditaan omat tavoitteet. Valkeakoskella on käytössä yhteistyössä Etelä-Pirkanmaan kanssa laadittu päivähoiton monikulttuurisuuskäsikirja 2013.

Maahanmuuttajalasten asioissa tehdään yhteistyötä neuvolan sekä tulkkien kanssa erityisesti päivähoiton alkuvaiheessa. Kaksikielisyyttä ja oman kulttuuri-identiteetin rakentumista tuetaan turvallisessa ilmapiirissä, jossa jokainen lapsi voi kokea kiintymystä ja arvostusta. Varhaiskasvatuksessa lapsen omaan kulttuuriin, elämäntapoihin ja historiaan perehdytään, niitä arvostetaan ja ne otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon varhaiskasvatuksen arkipäivässä.

Päiväkodissa testataan kielitaitoa ja arvioidaan kouluvalmiuksia yhteistyössä perheneuvonnan kanssa. Päivähoidosta esiopetukseen siirtymisen nivelvaiheeseen panostetaan huolellisesti. Yhteistyö perheiden kanssa on tärkeää.

Esiopetus on suunnitelmallista opetus- ja kasvatustyötä. Lapsi osallistuu esiopetukseen vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista eli pääosin 6-vuotiaana. Maahanmuuttajalapsen kielenoppimista tuetaan. Maahanmuuttajaesioppilaille laaditaan yleisen tuen oppimissuunnitelma. Opetuksesta säädetään tarkemmin esiopetuksen opetussuunnitelmassa.

5.1.3 Perusopetukseen valmistava opetus

Perusopetukseen valmistavaa opetusta annetaan oppivelvollisille maahanmuuttajataustaisille oppilaille, joiden suomen kielen taito ei vielä ole riittävän hyvä perusopetuksen ryhmässä opiskeluun. Oppivelvollisuus kestää sen lukuvuoden loppuun, jonka aikana oppilas täyttää 17 -vuotta. Valmistavalla luokalla opiskellaan pääosin yhden lukuvuoden ajan, jonka jälkeen oppilas siirtyy perusopetukseen omaan lähikouluunsa. Siirtyminen voi tapahtua aikaisemminkin, mikäli siihen on edellytykset.

Valmistavan opetuksen järjestäminen rahoitetaan oppilaskohtaisella valtionosuudella. Mikäli oppilaita on satunnaisesti, ostetaan valmistavan opetuksen palvelut Tampereelta.

Mikäli oppilaiden määrä on suuri, järjestetään valmistava opetus joko Valkeakoskella tai yhteistyössä Etelä-Pirkanmaan kuntien kanssa. Opetuspaikka ja ryhmäkoko päätetään aina erikseen. Valmistavasta opetuksesta saa osallistumistodistuksen. Opetuksessa noudatetaan kasvatus- ja opetuslautakunnan hyväksymää opetussuunnitelmaa ja jokaiselle oppilaille laaditaan yksilöllinen opetussuunnitelma.

5.1.4 Perusopetus

Maahanmuuttajaoppilaat osoitetaan omaan lähikouluunsa. ~~ei~~ Valkeakoskella ei ole erityistä maahanmuuttajaoppilaille tarkoitettua koulua. Maahanmuuttajaoppilaiden opetus ja vastuu heidän kielenoppimisestaan kuuluu jokaiselle opettajalle.

Yleensä oppilaan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimääränä on suomi toisena kielenä eli niin sanottu S2-oppimääränä kunnes suomi voidaan katsoa oppilaan äidinkieleksi. Valkeakoskella suomi toisena kielenä – oppimäärän erillisiä tunteja opettaa tehtävän erikoistunut opettaja, joka toimii samalla myös ohjaavana opettajana. Ohjaava opettaja on keskeinen henkilö, kun maahanmuuttajalapsen opetusta suunnitellaan. Oppilaille laaditaan yleisen tuen oppimissuunnitelma. Osa S2-oppimäärästä opetetaan integroituna suomen kieli – oppimäärän oppitunneilla, jolloin opettajana on tavallinen äidinkielen ja kirjallisuuden opettaja. Mikäli kunnassa on vähintään neljällä oppilaalla sama vieras äidinkieli ja huoltajat niin haluavat, voidaan ryhmälle järjestää oman äidinkielen opetusta. Oman äidinkielen opetus määritellään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

Mikäli kunnassa on vähintään kolme oppilasta, joilla on sama vähimmäisuskonto, ja huoltajat niin haluavat, järjestetään heille oman uskonnon opetusta joko yhdysluokkaopetuksena tai yhdysluokkana. Huoltajien tahto kysytään vuosittain oppilasilmoituksessa. Vähimmäisuskontojen opetus määritellään tarkemmin opetussuunnitelmassa.

5.1.5 Toisen asteen koulutus

Valkeakosken Tietotien lukiossa voi suorittaa suomenkielisen lukiotutkinnon. Lukioon valmistavaa opetusta ei tällä hetkellä ole tarjolla Valkeakoskella, vaan lähin mahdollisuus osallistua koulutukseen on Tampereella. Mikäli suomen kielen osaaminen riittää opintojen aloittamiseen, Tietotien lukiolla on mahdollisuus tarjota lukion suomi toisena kielenä (S2) –opetusta tai ohjausta verkko-opintojen suorittamiseen. Mikäli S2-

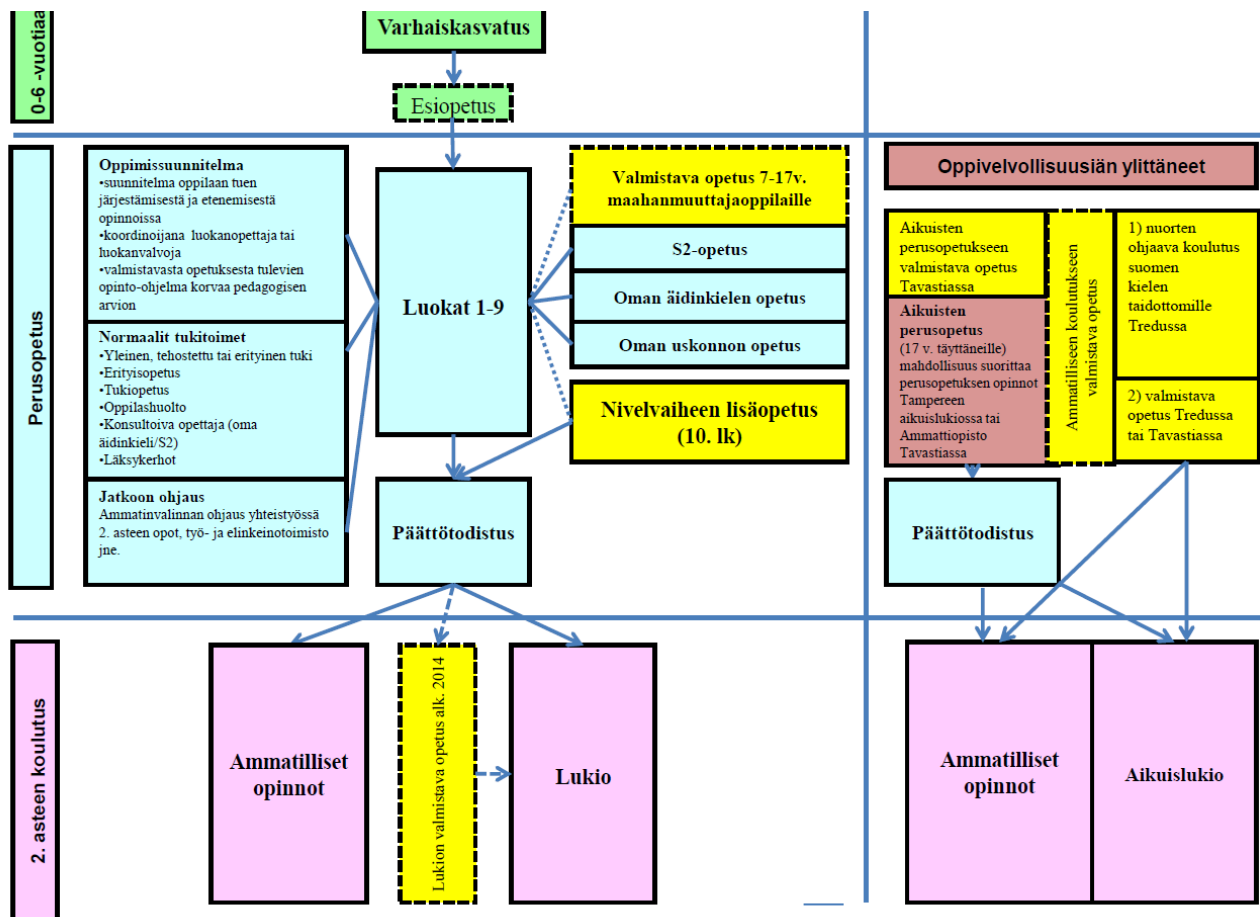
opetuksen ryhmäkoko jää alle 8 opiskelijaan, opiskelija ohjataan verkkokurssien suorittamiseen. Ylioppilastutkinnossa opiskelijan on mahdollista osallistua suomi toisena kielenä –ylioppilaskokeeseen äidinkielen kokeen sijaan.

Opiskelija ohjataan joko Tietotien lukion tai Tietotien aikuislukion opiskelijaksi riippuen opiskelijan iästä. Yli 18-vuotiaana opintonsa aloittavat opiskelijat ohjataan pääsääntöisesti Valkeakosken Tietotien aikuislukioon. Valkeakosken Tietotien aikuislukiossa voidaan tarvittaessa järjestää aikuisten perusopetuksen opintoja.

Ammatillista peruskoulutusta seutukunnalla tarjoaa Valkeakosken ammatti- ja aikuisopisto, VAAO (www.vaa.fi). Maahanmuuttajataustainen voi tarvittaessa aloittaa opiskelun ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa (VALMA). Ammatillisen koulutuksen valmentavan koulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia ammatilliseen peruskoulutukseen hakeutumiseen sekä vahvistaa opiskelijan edellytyksiä suorittaa ammatillinen perustutkinto. Koulutuksen alussa tehdään henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS), jossa tarkennetaan, mitä opintoja opiskelija suorittaa ja miten.

Video: [Koulutuspolku auki \(Monitori\)](#)

Kaavio 2: Maahanmuuttajaoppilaan koulupolku (kouluikäiset sekä oppivelvollisuusikä ylittäneet)

5.1.6 Ammatikorkeakoulu

Hämeen ammattikorkeakoulun Valkeakosken yksikössä opiskelee yli 700 opiskelijaa. Heistä noin 300 kansainvälistä opiskelijaa, joista 90 % on tutkinto-opiskelijoita ja 10 % vaihto-opiskelijoita. He edustavat melkein 40 kansalaisuutta. Eniten opiskelijoita on Venäjältä, Vietnamista, Nigeriasta, Kiinasta, Nepalista ja Virosta.

HAMKin internet-sivuilla opiskelijoille tiedotetaan paikallisista harrastusmahdollisuuksista ja yhteyshenkilöistä. Syksyllä 2013 käynnistyi klubi-toiminta, jota ovat olleet suunnittelemassa nimenomaan kansainväliset opiskelijat. Opiskelijat järjestävät lisäksi koulun tiloissa lukujärjestyksen ulkopuolella erilaisia harrastuskerhoja (tanssitunteja, kuntopiiri, elokuvakerho), jotka ovat kaikille Campuksen opiskelijoille. <http://www.valkeakoskicampus.fi/fi/vapaa-aika>

Frendit-toiminnan tavoitteena on auttaa ulkomaisia opiskelijoita tutustumaan, sopeutumaan ja integroitumaan suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Toimintaan mukaan kutsutaan lähialueen asukkaita ystäviksi opiskelijoille. Frendit-toiminta tarjoaa ulkomaiselle opiskelijalle tilaisuuden oppia suomen kieltä ja kulttuuria, harjoittaa käytännön englantiaan, etsiä vastauksia kulloinkin ajankohtaisiin kysymyksiinsä, saada neuvoja ja rakentaa verkostoja.

KAMU-luottamusopiskelijoiden tehtävänä on helpottaa opiskelijaryhmän ryhmäytymistä ja integraatiota sekä toimia yhteyshenkilönä opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä. Valkeakoski Campus –yhteistyö kattaa HAMKin, Valkeakosken Ammatti- ja aikuisopiston sekä Tietotien lukion. Yhteistyön kautta on pyrkimys integroida ulkomaalaiset opiskelijat paremmin paikalliseen harrastustoimintaan mukaan.

5.1.7 Nuorisotyö

Uuden nuorisolain 2017 tavoitteena on mm. edistää nuorten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta ja lähtökohtina ovat myös yhteisvastuu, kulttuurien moninaisuus ja kansainvälisyys. Kaikki nuorisopalveluiden toiminta on avointa myös maahanmuuttajalapsille ja –nuorille. Toiminnassa ei saa esiintyä etnistä syrjintää eikä rasismia ja mikäli sitä kohdataan, siihen puututaan heti aktiivisesti. Nuorisotyön keskeisiä arvoja ovat yhdenvertaisuus, yhteisöllisyys, osallisuus ja suvaitsevaisuus. On kaikille arvokasta, että maahanmuuttajat integroituisivat yhteiskuntaamme mahdollisimman helposti.

Nuorisotyön tavoitteena on, että Valkeakoskella asuva nuori pystyy toimimaan monikulttuuristuvassa suomalaisessa yhteiskunnassa ja osallistuu sosiaaliseen, taloudelliseen, yhteiskunnalliseen ja kulttuuriseen elämään tasavertaisena jäsenenä säilyttäen samalla myös oman äidinkielen ja kulttuurinsa

Nuorisokeskus Pultti, nuorisotila Tyrmä sekä Kariniemen leirikeskus ovat maahanmuuttajalasten sekä -nuorten käytettävissä tarjolla olevan avoimen toiminnan osalta sekä tarvittaessa myös kohdennetun nuorisotyön osalta. Nuorisotilatoiminta on osallistavaa ja käytännönläheistä toimintaa, jolloin nuorisotiloissa kokoontuvien nuorten ryhmään pääseminen helpottuu.

Valkeakosken kaupungin nuorisovaltuusto on nuorten oma vaikuttamiskanava. Nuorisovaltuustot pyrkivät edistämään nuorten aktiivista kansalaisuutta.

Kohdennettu nuorisotyö

Nuorisotoimen on mahdollista hakea hankerahaa OKM:ltä Lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan tukemiseen. Toimintakautena 2016-2017 siitä pieni osa on varattu monikulttuuriselle nuorisotyölle (erityisesti turvapaikanhakijoiden tukemiseen ja kotouttamiseen).

Turvapaikan hakijoiden sosiaalisten suhteiden ja osallisuuden vahvistaminen ovat tärkeitä kotouttamista tukevia toimia. On tärkeää panostaa valtaväestön ja uusien tulokkaiden suhteisiin sekä lisätä suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden hyväksymistä kantaväestön keskuudessa. Tässä hyvänä apuna ovat mm. valtakunnalliset kampanjat Ei vihapuheelle ja Kaikki erilaisia – kaikki samanarvoisia. Tehokasta on myös sosiaalisen median käyttö ja näkyvyys nuorten keskuudessa heidän omilla foorumeillaan.

5.2 Aikuisten palvelut

5.2.1 Työllisyydenhoito

TE-toimiston palvelut

Kotoutumisen aikana TE -toimiston tehtäviin kuuluu kotoutumislain piirissä olevien asiakkaiden henkilökohtainen ohjaustyö, asiakkaan motivointi sekä yksilöllisen kotoutumissuunnitelman laadinta ja toteutuksen tukeminen ja seuranta suhteessa työllistymiseen. Siihen sisältyy myös TE-toimiston keskeisen lainsäädännön asettamien oikeuksien, velvollisuuksien ja niistä aiheutuvien seuraamusten henkilökohtainen informointi.

Kotoutumisprosessi muodostuu asiakasta eteenpäin vievistä palvelukokonaisuuksista ja eri työvoimapoliittisista toimenpiteistä. Toimenpiteiden toteutumista seurataan asiakaskohtaisesti. Kotoutumisprosessissa asiakas ohjataan todetun kielikoulutustarpeen ja -tason mukaisesti kielikoulutukseen, ammatilliseen koulutukseen sekä valmennuspalveluihin. Koulutus voidaan toteuttaa työvoimakoulutuksena tai omaehtoisena koulutuksena. Koulutuksen ajalta maksetaan työmarkkinatuki kotoutumistukena.

Kotoutumiskoulutuksena oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. Kotoutumiskoulutuksen kielellisenä tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa toimivan peruskielitaidon.

Maahanmuuttajalla, joka opiskelee omaehtoisesti, on oikeus kotoutumistukena maksettavaan työmarkkinatukeen jos maahanmuuttajalla on työ- ja elinkeinotoimiston toteama koulutustarve ja jos TE-toimisto arvioi, että omaehtoinen opiskelu tukee maahanmuuttajan kotoutumista ja työllistymistä, tai opiskelusta on sovittu kotoutumissuunnitelmassa.

Pirkanmaan TE-toimiston Koulutusportista löytyvät tiedot kotoutumiskoulutuksista sekä kotoutujista, ja sieltä käsin voidaan myös hoitaa koulutuksen aikaisia käytännön asiakas- ja koulutustietoihin liittyviä asioita.

Kotoutumisvaiheen päätyttyä työttömien maahanmuuttajien palvelusta vastaavat TE-toimiston palvelulinjat.

Kaupungin työllisyydenhoito

Valkeakosken kaupungin työllisyyspalvelut huolehtii kaupungin työllisyydenhoidosta. Työllisyyspalvelut vastaa Valkeakosken kaupungin kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä ja yksiköstä koordinoidaan kaikki Valkeakosken kaupungin eri hallintokunnissa toteutettavat työvoimahallinnon aktiivitoimet, joita ovat palkkatuettu työ, velvoitetyöllistäminen ja työkokeilu.. Työllisyyspalveluiden alaisuudessa toimii kaksi työpajaa [Työllistämispaja Akseli](#) ja nuorille suunnattu [Starttipaja](#). Työllisyyspalveluiden toimipiste sijaitsee työllistämispaja Akselissa. Maahanmuuttajille tarjotaan palveluja samalla periaatteella kuin muillekin valkeakoskelaisille.

5.3 Ikääntyneiden palvelut

Valkeakosken kaupungin kotouttamisohjelmassa lähtökohtana on, että kotoutumissuunnitelma laaditaan tarvittaessa myös iäkkäille maahanmuuttajille. Heidän kohdallaan huomioidaan henkilön ikä, henkinen vireys, fyysinen toimintakyky, lukutaito, aikaisempi kielitaito ja lähtömaan kulttuuri.

Vanhuksille pyritään järjestämään kotoutumista tukevaa toimintaa esimerkiksi kolmannen sektorin toimijoiden ja/tai seurakunnan kanssa. Selvitetään mahdollisuudet järjestää esim. kerhotoimintaa, joka

sisältää mm. yhteiskuntatietoutta ja samalla tukisi sosiaalisten suhteiden syntymistä ja kielitaidon kohenemistä.

Maahanmuuttajien vanhuspalvelut toteutetaan samojen periaatteiden mukaisesti kuin muidenkin palvelua tarvitsevien kuntalaisten.

6 VAPAA-AJAN PALVELUT

6.1 Kaupungin palvelut

Kulttuuri- ja liikuntapalveluilla sekä vapaan sivistystyön (kansalaisopiston, taiteen perusopetus nuorille.) palveluilla on olennainen merkitys maahanmuuttajien kotoutumisessa. Liikunnan ja kulttuurin kautta voidaan luoda kontaktipintoja paikalliseen yhteisöön.

Pääkirjastosta löytyy vieraskielistä kaunokirjallisuutta. Pääkielenä on englanti. Lisäksi on jonkin verran muun kielistä kirjallisuutta. Kirjastoissa on myös selkokielistä kirjallisuutta. Lainattavissa on myös suomen kielen oppaita sekä suomen kielen kielikursseja. Kirjastoissa on asiakkaiden käytössä ilmaisia asiakastyöasemia, joissa on internet-yhteys, tekstinkäsittelyohjelmia sekä tulostusmahdollisuus.

Paikalliset urheiluseurat tarjoavat palvelujaan myös maahanmuuttajille ja mahdollisuuden kotouttamiseen liikunnan keinoin. Kotouttamisen koordinoitiryhmä hyödyntää vapaaehtoisten ja urheiluseurojen tarjontaa osana kotouttamista

Valkeakoski-opisto (kansalaisopisto) osallistuu maahanmuuttajien suomalaiseen yhteiskuntaan perehdyttämiseen ja yhteisöön kuuluvuuden vahvistamiseen. Toisaalta tehtävänä on myös kotokansalaisten tukeminen vastaanottamaan vieraasta kulttuurista tulevat. Kansalaisopisto ohjaa tarvittaessa aikuisia turvapaikanhakijoita opintoihin ja aktiiviseen toimintaan. Opistossa on järjestetään suomen kielen opetusta sekä suomen kielen YKI-testejä (Yleinen kielitutkinto), jolla mitataan suomea vieraana kielenä puhuvan kielitaito aikuiselle tyypillisissä käytännön tilanteissa. Tutkintoa tarvitaan usein sekä työnhaussa että kansalaisuuden hakemisessa.

Tilaukoulutuksen kautta voidaan tuottaa suomen kielen työelämälähtöistä koulutusta yrityksille, joilla on maahanmuuttajalähtöisiä työntekijöitä.

6.2 Kolmannen sektorin toimijat

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan vapaaehtoissektoria, joka on toimijana julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin rinnalla. Kolmas sektori käsittää järjestöt, yhdistykset ja seurat. Kolmannen sektorin toimijat järjestävät paikkakunnalla erilaisia toimintoja ja tukevat maahanmuuttajien kotoutumista. Kolmannen sektorin kotouttamistyö on usein ruohonjuuritason työtä, joka edistää maahanmuuttajien kotoutumista arkielämään ja vapaa-aikaan liittyvissä asioissa.

Valkeakoskella järjestetään kerran kuukaudessa kansainvälinen kahvila, jossa on ollut parhaimmillaan 50-70 osallistujaa. Kansainvälinen olohuone siirtyy syksyllä 2013 Valkeakoski-opistolta SPR:n sekä paikallisten ystävyysseurojen toiminnaksi.

Suomen Punaisen Ristin Valkeakosken osaston yksi ydintehtävä on edistää Punaisen Ristin peruseriaatteiden ja humanitaaristen arvojen toteutumista. Siihen kuuluvat niin suvaitsevaisuuden ja monikulttuurisuuden edistäminen kuin maahanmuuttajien kotoutumisen tukeminen. Osasto tekee yhteistyötä HAMKIn, SPR:n Hämeen piiritoimiston, eri järjestöjen ja Valkeakoski-opiston kanssa järjestäen erilaisia tempauksia ja tapahtumia sekä järjestää monikulttuurista kahvilatoimintaa Hyvänmielen olohuoneessa Valtakatu 26-28.

Valkeakoskella toimivat seuraavat ystävyysseurat: Suomi-Venäjä, Suomi-Bulgaria, Suomi-Unkari, Suomi-Viro, Suomi-Saksa, Suomi-Ranska, Suomi-Amerikka sekä Suomi-Puola. Myös seurakunnilla on paljon erilaista toimintaa. Lisäksi kunnissa on laaja ja monipuolinen yhdistys- ja järjestötoimijoiden kenttä (urheiluseurat, kyläseurat, kulttuuritoimijat, MLL, Martat, 4H, metsästysseurat, jne.)

LIITE 1: VASTUUTAULUKKO

Valkeakosken kotouttamisohjelman mukaiset palvelut				
Palvelu	Palvelukuvaus (sisältö/tuen antamisvaihe)	Tuen antamisen vastuutaho/yhteyshenkilö kunnassa/yksikössä	Ulkopuolisen palvelun tilaamisen yhteystaho	Muuta (maksullisuus yms.)
Yleinen ohjaus ja neuvonta	Saapuminen kuntaan, perusasioiden hoitaminen, terveystarkastus	Sote; sosiaalipalvelut		
Kielipalvelut	Käännös- ja tulkkipalvelut	Kukin palvelua tarvitseva yksikkö	Pirkanmaan tulkkipakeskus	maksullinen
Alkukartoitus	Alkukartoituksessa arvioidaan työllistymis-, opiskelu- ja muut kotoutumisvalmiudet	Sote: sosiaalityöntekijä	TE-toimisto	
Kotouttamisuunnitelma- ja tuki	Alkukartoituksen jälkeen (2 vk) kokonaisvaltainen suunnitelma kotoutumisen edistämiseksi tarpeen mukaan. Alaikäisten yksin maahan tulleiden lasten osalta tehdään suunnitelma moniammatillisena yhteistyönä.	Sote: sosiaalityöntekijä	TE-toimisto	
Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelut				
Neuvola	Ikäkausitarkastuksen valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti sekä rokotusohjelman käynnistäminen	Terveysneuvonta: terveydenhoitaja	Tarvittaessa tulkkipalvelu ja (Pirkanmaan tulkkipakeskus)	Yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä sosiaalipalveluiden kanssa tarvittaessa
Varhaiskasvatus	Päivähoidoikäisille maahanmuuttajalapsille tehdään heidän omien tarpeidensa mukainen varhaiskasvatussuunnitelma	päiväkodin johtaja	Tarvittaessa tulkkipalvelu ja (Pirkanmaan tulkkipakeskus)	
Esiopetus	Maahanmuuttajalapsell	koulun rehtori	Tarvittaessa	

	e laaditaan yleisen tuen oppimissuunnitelma. Esiopetuksen opetussuunnitelman sisältöjen läpikäynti.		tulkkipalvelu ja (Pirkanmaan tulkkipakeskus)	
Valmistava opetus	Perusopetukseen valmistava opetus kestää vuoden ja sen aikana vahvistetaan sekä suomen kielen että suomalaisen kulttuurin osaamista ja tuntemusta.	Kasvatus- ja opetusjohtaja	Tampereen kaupungin perusopetus (yksittäiset valmistavan opetuksen paikat)	
Perusopetus	Valmistavasta opetuksesta siirrytään maahanmuuttaja-taustaisen oppilaan asuinalueen mukaiseen lähikouluun	Lähikoulun rehtori		Lisätukena on S2 (suomi toisena kielenä) -opetus
Toisen asteen opetus	Perusopetuksen jälkeinen toisen asteen opetus on joko lukio- tai ammattikoulutusta. Opiskelu voi olla joko suomen tai englannin kielellä.	Lukion rehtori, VAAO:n rehtori		
Nuorisotyö	Tukee kaikkia kaupungin nuoria toimimaan monikulttuurisessa suomalaisessa yhteiskunnassa. Kaikki toiminta on tarkoitettu myös maahanmuuttajataustaisille nuorille, minkä lisäksi erillishankkein on mahdollista tukea maahanmuuttajanuoria.	Nuorisotoimenjohtaja		
Aikuisten palvelut				
Työllistyminen	Kaupungin työllisyyspalvelut huolehtii kaupungin työllisyydenhoidosta ja antaa kaikille työkäisille yhtäläiset palvelut.	Työllisyyspalveluiden johtaja	TE-toimisto	
Ikääntyneiden				

palvelut				
Ikääntyneen kotoutumisen palvelut	Kotoutumissuunnitelma laaditaan tarvittaessa myös iäkkäille maahanmuuttajille. Heidän kohdallaan huomioidaan henkilön ikä, henkinen vireys, fyysinen toimintakyky, lukutaito, aikaisempi kielitaito ja lähtömaan kulttuuri.	Vanhuspalvelujen johtaja		

LIITE 2: HYÖDYLLISIÄ MATERIAALEJA JA LINKKEJÄ

Laki kotoutumisen edistämisestä www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386

Ajankohtaista tietoa www.kotouttaminen.fi

Ilman huoltajaa olevat lapset -opas (Maahanmuuttovirasto)

Ilman huoltajaa Suomeen tullut lapsi ja ikätesti (Maahanmuuttovirasto)

Lapsen etu ensin, yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa (pdf)

Perustietoa Suomesta -esite http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/kotoutumispalvelut/perustietoa_suomesta/index.html

Infopankki www.infopankki.fi

Suomen kielen kurssihakupalvelu Finnish Courses www.finnishcourses.fi

Etnisten suhteiden neuvottelukunta <http://oikeusministerio.fi/fi/index/ministerio/neuvottelujalautakunnat/etnistsuhteidenneuvottelukunta.html>

[Monikulttuurisuus](#) (Väestöliitto)

[Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma](#)

Esimerkkejä alkukartoituksen hyvistä käytännöistä muualla Suomessa: [Alkukartoituksen avuksi – Esimerkkejä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen hyvistä käytännöistä \(TEM\)](#)

Kuvamateriaalia kommunikoinnin tueksi (www.papunet.net)

Ohjeistus turvapaikanhakijoiden terveystarkastuksista sekä ohjeistuksen pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden infektioiden ehkäisystä (THL)

Monikielinen lastensuojelun infosivusto maahanmuuttajille: www.lastensuojelu.info/fi/

LIITE 3: PALVELUT JA YHTEISTYÖKUMPPANIT

Maistraatti

Valkeakoski kuuluu Sisä-Suomen maistraattiin ja lähin sen toimipiste on Tampereella.

Sisä-Suomen Maistraatti, Tampereen yksikkö
Hatanpään valtatie 24, PL 682, 33101 Tampere
Puh. 029 553 9431
Avoinna: ma-pe klo 9.00-16.15
www.maistraatti.fi

Suomeen muuttaneelle ja Suomessa asuvalle ulkomaalaiselle henkilölle voidaan merkitä väestötietojärjestelmään kotikunta Suomessa, jos hänellä on tarkoitus jäädä tänne vakinaisesti asumaan ja lisäksi pysyvä tai jatkuva oleskelulupa tai vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava tilapäinen oleskelulupa sekä kotikuntalaisa säädetty erityisperuste. EU-kansalaiset ja Pohjoismaiden kansalaiset eivät tarvitse oleskelulupaa. Kotikunnan saamiseksi EU-kansalaiselta edellytetään poliisin suorittamaa oleskeluoikeuden rekisteröintiä. Suomessa vakituisesti asuvista henkilöistä merkitään väestötietojärjestelmään lisäksi muun muassa nimi, syntymäaika, kansalaisuus, perhesuhdetiedot (mm. vihkitodistus) ja osoite. Rekisteröinnin perusteella ulkomaalaiselle annetaan henkilötunnus.

Poliisi

Valkeakoski kuuluu Sisä-Suomen poliisilaitoksen piiriin, sen hallinnollinen ja johdollinen keskus sijaitsee Tampereella. Osoite: Tampereen pääpoliisiasema/lupalpalvelut, Hatanpään valtatie 16, PL 147, 33101 Tampere. Oleskelulupa-asiat ratkaistaan Tampereen pääpoliisiasemalla, mutta hakemuksia otetaan vastaan myös Sastamalan poliisiasemalla (Puistokatu 11, 38200 Sastamala). Lisätietoja: [Ulkomaalaisluvut](#)

Poliisin myöntämiin ulkomaalaislupiin liittyvät kysymykset voi lähettää poliisilaitoksen virkasähköpostiin, [kirjaamo.sisa-suomi\(at\)poliisi.fi](mailto:kirjaamo.sisa-suomi(at)poliisi.fi). Lisätietoja toiminnasta www.poliisi.fi.

Kansaneläkelaitos Kela

Kelan palvelupiste sijaitsee Valkeakoskella yhteispalvelukeskuksessa kauppakeskus Koskikarassa. Lisätietoja www.kela.fi

Maahanmuuttajaneuvonta

([Tuomiokirkonkatu 12](#), 33100 Tampere, puh. 040 806 2526 ja 040 806 2527, sähköposti: [maahanmuuttajainfo\(at\)tampere.fi](mailto:maahanmuuttajainfo(at)tampere.fi)). Omakielinen neuvoja tulee kuntaan kertomaan asiakkaan omalla kielellä valtion ja kunnan palveluista, maahanmuuttoprosessista ja kotoutumisesta tai lähtee mukaan esimerkiksi eri virastoihin. Neuvonta palvelee asiakkaita Tampereella ja antaa opastusta esimerkiksi asumiseen, työhön, koulutukseen ja terveyteen liittyvissä kysymyksissä. Asiakkaita palvelee 12 neuvojaa, 16 eri kielellä. Kaikki neuvojat palvelevat asiakkaita myös suomeksi.

ELY -keskus

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuulla ovat seuraavat maahanmuuttajien kotouttamiseen ja hyvien etnisten suhteiden edistämiseen liittyvät tehtävät toimialueellaan:

- 1) kotouttamisen alueellinen kehittäminen, yhteistyö, yhteensovittaminen ja seuranta;
- 2) kuntien tukeminen ja neuvonta www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386 kotoutumisen edistämiseksi; <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20kotoutumisen%20edist%20C3%A4misest%20C3%A4-highlight14> -
- 3) työ- ja elinkeinotoimistojen ohjaus, neuvonta, tukeminen ja osaamisen kehittäminen kotouttamisessa ja työllistymisen edistämiseksi;

4) työvoimakoulutuksena toteutettavan kotoutumiskoulutuksen suunnittelu, hankinta ja valvonta; www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=laki%20kotoutumisen%20edist%C3%A4misest%C3%A4-a28.12.2012-919>

5) 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden kuntaan osoittamisen alueellisen strategian laatiminen ja toimeenpano;

6) ilman huoltajaa maassa asuville lapsille ja nuorille tarkoitettujen perheryhmäkotien ja muiden asuinyksiköiden perustamisesta sopiminen ja niiden toiminnan valvonta;

7) hyvien etnisten suhteiden ja kulttuurien välisen vuoropuhelun edistäminen;

8) muut sille kotoutumista edistävissä laissa erikseen säädetty tehtävät.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tukee toimialueensa kuntien kotouttamisohjelmien laadintaa ja seuraa niiden toteuttamista. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toimittaa työ- ja elinkeinoministeriölle vuosittain tiedot alueensa kotouttamisohjelmista ja niiden toimeenpanosta. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on tehtävä sille tässä laissa säädettyjä tehtäviä hoitaessaan yhteistyötä toimialueensa aluehallintoviraston kanssa.

Pirkanmaalla toimii Pirkanmaan ELY-keskuksen vetämä viranomaisten yhteistyöryhmä. Viranomaisverkosto mm. päivittää ohjeet EU-kansalaisten sekä EU:n ulkopuolelta tulevien maahanmuuttajien viranomaisasioiden hoidosta Pirkanmaalla.

Maahanmuuttovirasto Migri

Maahanmuuttovirasto (Migri) (www.migri.fi) on sisäministeriön alainen virasto, joka käsittelee ja ratkaisee maahantulon, maassa oleskeluun, pakolaisuuteen sekä Suomen kansalaisuuteen liittyviä asioita.

Maahanmuuttoviraston tehtäviä

- myöntää oleskelulupia Suomeen tuleville ulkomaalaisille kuten opiskelijoille,
- työntekijöille, elinkeinonharjoittajille, paluumuuttajille ja Suomessa asuvien
- ulkomaalaisten perheenjäsenille
- käsittelee turvapaikkahakemukset puhuttelusta päätöksentekoon
- ohjaa ja suunnittelee turvapaikanhakijoiden ja tilapäistä suojelua saavien vastaanoton
- käytännön toimintaa
- myöntää muukalaispasseja ja pakolaisen matkustusasiakirjoja
- päättää käännäntämisestä ja karkottamisesta
- vastaa kansalaisuushakemuksista, -ilmoituksista ja -selvityksistä
- vastaa ulkomaalaisrekisterin ylläpidosta
- tuottaa tietopalveluita niin kansainvälisiin tarpeisiin kuin kotimaan päättäjille ja
- viranomaisille
- osallistuu omaa toiminta-alueitaan koskevaan kansainväliseen yhteistyöhön

Työ- ja elinkeinoministeriö www.tem.fi

Työ- ja elinkeinotoimistot (TE-toimistot) www.te-palvelut.fi

Kansaneläkelaitoksen (Kela) toimistot www.kela.fi

Verotoimistot www.vero.fi

Suomen Punainen Risti www.punainenristi.fi

Pirkanmaan tulkikeskus www.tampere.fi/tulkikeskus

Valkeakosken Asunnot Oy